

Slovenščina ni težka

Jasna Honzak Jahić

KAROLINUM

Slovinščina není těžká

**Slovenščina ni težka
Slovinština není těžká**

Jasna Honzak Jahić

Recenzovali:

Prof. PhDr. Hana Gladková, CSc.

Dr. Andrej Šurla

Mgr. Alena Šamonilová

Na zpracování slovníku lingvistické terminologie a slovinsko-českého slovníku se s autorkou podílela a do češtiny přeložila (rovněž předmluvu) Milada K. Nedvěďová.

Vydala Univerzita Karlova v Praze

Nakladatelství Karolinum

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba a zlom Studio Lacerta (www.sazba.cz)

Vydání první

© Univerzita Karlova v Praze, 2014

© Jasna Honzak Jahić, 2014

ISBN 978-80-246-2735-9

ISBN 978-80-246-2769-4 (online : pdf)

Univerzita Karlova v Praze
Nakladatelství Karolinum 2016

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

PŘEDMLUVA	11
KRATICE IN ZNAKI	15
OSNOVNI PODATKI O SLOVENSKEM JEZIKU	19
GLASOSLOVJE SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA	31
SLOVENSKI KNJIŽNI FONEMI	31
NAGLAŠEVANJE	31
Naglasno mesto	33
Večnaglasnice	33
Naslonke	34
SAMOGLASNICI	35
Trajanje in naglašenost samoglasnikov	36
Dolgi naglašeni samoglasniki	36
Kratki naglašeni samoglasniki	37
Kratki nenaglašeni samoglasniki	37
Vaje v izgovoru slovenskih samoglasnikov	37
Slovenska abeceda	42
Vaje	42
ZVOČNIKI	43
Variante zvočnikov	43
Vaje v izgovoru zvočnikov in njihovih položajnih variant	44
Vaje v pisanju zvočnikov	47
NEZVOČNIKI	48
Variante nezvočnikov	49
Premene nezvočnikov po zvenečnosti	49
Vaje v izgovoru nezvočnikov	50
Zapisovanje nezvočnikov	52
Vaje v pisavi nezvočnikov	53
1. LEKCIJA	55
VPRAŠANJA IN ODGOVORI	55
Kaj je to?	55
Kdo je to?	55
Kdo si pa ti?	55
Ali je to miza?	55
Je to knjiga?	56
Ali si študent?	56
Kje je knjiga?	56
Kako se že reče?	56
Pogosta slovenska ženska in moška imena	56
Nekaj slovenskih priimkov	57
NOVE JEZIKOVNE PRVINE	57

Enotstavčne povedi (dopolnjevalna, odločevalna vprašanja) -----	57
Osebnih zaimki v ednini -----	58
Sedanjik brezpriponskih in priponskih glagolov v ednini -----	58
Spol samostalnika -----	59
Sklon samostalnika -----	60
Tožilnik in mestnik ednine s predlogom v (izražanje smeri in kraja) -----	61
Vaje -----	61
2. LEKCIJA -----	69
SREČANJE I -----	69
SREČANJE II -----	70
SREČANJE III -----	70
Kako se že reče? -----	71
Pozdravi in vljudnostni izrazi -----	71
Države, prebivalci, jezik -----	71
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	72
Število -----	72
Mesto naglasa -----	73
Tvorba sedanjika brezpriponskih in priponskih glagolov v dvojini in množini -----	73
Brezpriponski glagoli -----	73
Priponski glagoli -----	74
Vrste povedi - enostavčna z vprašalnico kako, večstavčna z veznikom pa -----	74
Raba glagolov vedeti in znati -----	75
Tvorba feminativov -----	75
Vaje -----	75
3. LEKCIJA -----	85
NA ULICI -----	85
MOJ DAN -----	85
Kako se že reče? -----	86
Štejmo do dvajset -----	86
Dnevi v tednu -----	86
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	87
Koliko je ura? -----	87
Samostalniki in prislovi s pomenom časa -----	88
Dvojinke in množinske oblike osebnih zaimkov -----	88
Zanikani sedanjik v ednini, dvojini in množini -----	88
Tožilnik samostalnikov v ednini, dvojini in množini -----	89
Končnice -----	89
Raba brezpredložnega tožilnika -----	90
Raba predložnega tožilnika -----	91
Vaje -----	92
4. LEKCIJA -----	109
JESENSKO PREMIŠLJEVANJE O MORJU -----	109
Kako se že reče? -----	110
Vreme -----	110
Katera barva ti je všeč? -----	111
Družina, sorodniki -----	111
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	112
Vrste pridevnikov in njihove vprašalnice -----	112
Spol in število pridevnika -----	112
Raba pridevnika -----	112
Tvorba lastnostnih prislovov iz pridevnikov -----	113

Raba lastnostnih prislovov -----	113
Mestnik samostalnikov v ednini, dvojini in množini -----	114
Končnice -----	114
Raba predlogov, vezanih z mestnikom -----	114
Raba povedkovnika rad rada rado -----	114
Raba členov že, še -----	115
Poved: raba vezalnih veznikov in, pa, ter -----	115
Vaje -----	116
5. LEKCIJA -----	133
V ZLATI LADJICI -----	133
V GOSTILNI URŠKA -----	134
DOMA -----	134
Kako se že reče? -----	135
Dober tek! -----	135
Zajtrk -----	135
Malica -----	135
Kosilo -----	135
Solate -----	136
Sladice -----	136
Pijača -----	136
Štejmo od dvajset naprej -----	136
Računajmo -----	136
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	137
Rodilnik samostalnikov v ednini, dvojini in množini -----	137
Končnice -----	137
Tvorba roditeljskega samostalnika moškega spola -----	137
Tvorba roditeljskega samostalnika ženskega spola -----	138
Tvorba roditeljskega samostalnika ženskega in srednjega spola -----	138
Raba brezpredložnega roditeljskega -----	139
Prvi premi predmet -----	139
Zanikani predmet -----	139
Zanikani osebek -----	140
Raba predložnega roditeljskega -----	140
Glavni števniki -----	141
Oblike -----	141
Ujemanje glavnih števnikov s števničnimi in z neštevnimi samostalnikom in glagolom -----	141
Prihodnjik pomožnika biti -----	143
Raba povedkovnika lahko -----	143
Vaje -----	144
6. LEKCIJA -----	163
LJUBLJANA -----	163
OPROSTITE, PROSIM! KJE JE ... -----	164
Kako se že reče? -----	165
Strani neba -----	165
Smeri poti -----	165
Promet -----	165
Prevozna sredstva -----	165
Postaja (železniška, avtobusna) -----	166
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	166
Orodnik samostalnikov v ednini, dvojini in množini -----	166
Končnice -----	166
Raba orodnika -----	167

Daljšanje osnove s pripono -ôv- pri samostalnikih moškega spola -----	167
Naglasne in naslonske oblike zaimkov v roditelstvu in tožilstvu -----	168
Oblike -----	168
Raba naglasnih in naslonskih oblik -----	168
Stava zaimenskih naslonk v enostavni povedi -----	169
Stava glagolskih naslonk v enostavni povedi -----	169
Tvorba preteklika in prihodnjika -----	170
Zanikana preteklik in prihodnjik -----	171
Raba preteklika in prihodnjika -----	171
Izražanje prihodnosti s sedanjikom -----	172
Prenesna raba glagolskega števila -----	172
Zložena poved – protivni vezniki -----	173
Oblike in raba protivnih veznikov -----	173
Stava protivnih veznikov -----	173
Vaje -----	174
7. LEKCIJA -----	189
TELEFONSKI POGOVOR -----	189
STANOVANJE -----	189
V HOTELSKI RECEPCIJI -----	190
Kako se že reče? -----	190
Poslopja -----	190
Stanovanje -----	190
Pohišstvo -----	191
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	191
Dajalnik samostalnikov v ednini, dvojini in množini -----	191
Končnice -----	191
Raba brezpredložnega dajalnika -----	192
Raba predložnega dajalnika -----	192
Naglasne in naslonske oblike osebnih zaimkov v dajalniku -----	193
Oblike -----	193
Raba -----	193
Stava dajalniških naslonk v enostavni povedi -----	193
Naslonski niz (glagolske naslonke, zaimenske naslonke, pogojni členek bi) -----	194
Niz zaimenskih naslonk -----	195
Raba povedkovnika vseh -----	195
Tvorba sedanjega in preteklega pogojnika -----	195
Raba pogojnika -----	196
Raba pogojnih veznikov če in ko -----	196
Nedoločnik in namenilnik -----	197
Oblike in raba -----	197
Zložena poved – veznika da, saj -----	197
Raba podrednega veznika da -----	197
Raba prirednega veznika saj -----	197
Vaje -----	198
8. LEKCIJA -----	217
OBISKI -----	217
Horoskop -----	218
Kako se že reče? -----	218
Slovenski prazniki -----	218
Voščila za praznike -----	219
Rože -----	219

NOVE JEZIKOVNE PRVINE	219
Velelnik	219
Tvorba	219
Končnice	220
Sklanjatev pridevniških besed vseh spolov v ednini	221
Končnice	221
Raba svojilnih zaimkov	222
Raba povratnega svojilnega zaimka svoj svoja svoje	223
Oblike vrstilnih števnikov	223
Mestnik in orodnik osebnih zaimkov	224
Končnice	224
Zložena poved: vzročni veznik ker	224
Raba vzročnega veznika ker	224
Priredni vezniki kot nadomestila za podredni vzročni ker	225
Raba členka naj	225
Sklanjatev samostalnika dan	225
Sklanjatev množinskih samostalnikov srednjega spola usta, jetra, pljuča, očala	226
Vaje	226
9. LEKCIJA	243
O KNJIŽNICAH	243
O KNJIGAH	244
Kako se že reče?	244
Knjiga	244
NOVE JEZIKOVNE PRVINE	245
Sklanjatev pridevniških besed v dvojini in množini	245
Določna (-i) in nedoločna (-ø) oblika pridevnikov	246
Raba	246
Stopnjevanje pridevnikov	247
Vrste stopnjevanja	247
Raba obrazil -ši -ji -ejši	247
Raba stopenj	248
Kazalni zaimki	250
Sklanjatev zaimka ta ta to	250
Raba kazalnih zaimkov ta tisti oni	251
Oziralni zaimek ki/oziralni zaimek kateri	251
Sklanjatev samostalnikov moškega spola mož, človek, otrok	252
Vaje	253
10. LEKCIJA	271
KUPUJEM, KUPUJEŠ, KUPUJE	271
Kako se že reče?	273
Trgovina	273
Oblačila	273
Perilo	273
Pokrivala	274
Obutev	274
Odtenki barv	274
NOVE JEZIKOVNE PRVINE	274
Glagolski vid	274
Določitev dovršnikov in nedovršnikov	274
Vidski pari	275
Vrste glagolskih dejanj pri dovršnih glagolih	276
Tvorba nedovršnikov iz dovršnikov	277

Vrste glagolskih dejanj pri nedovršnih glagolih -----	277
Raba trpnega deležnik na -n -----	277
Raba deležnika stanja na -n/-t -----	278
Vrste in raba samostalniških zaimkov -----	279
Sklanjatev samostalniških zaimkov kdo, kdor, nihče - kaj, kar, nič -----	281
Sklanjatev samostalnikov ženskega spola na -ø (tip stvar) -----	281
Sklanjatev samostalnikov mati in hči -----	282
Sklanjatev samostalnika gospa -----	282
Zložena poved: časovna veznika ko, kadar, ločni vezniki ali, ali -ali -----	282
Raba časovnih veznikov ko in kadar -----	282
Raba ločnih veznikov ali, ali -ali -----	283
Vaje -----	283
11. LEKCIJA -----	301
V TURISTIČNI AGENCIJI -----	301
POGOVOR O SLOVENSKEM KRASU -----	302
GRESTE POGLEDAT? KUPITE VSTOPNICE! -----	303
Kako se že reče? -----	304
Pokrajina -----	304
Drevje -----	304
Sadno drevje -----	304
NOVE JEZIKOVNE PRVINE -----	304
Pisava večbesednih zemljepisnih imen -----	304
Naselbinska imena -----	304
Nenaselbinska imena -----	305
Glagolnik -----	305
Tvorba -----	305
Pomen -----	306
Raba -----	306
Deležnik na -č in deležje na -č, -aje, -e -----	307
Tvorba -----	307
Raba -----	307
Sklanjatev samostalnikov moškega spola na -a -----	308
Vaje -----	308
SLOVAR V UČBENIKU UPORABLJENEGA JEZIKOSLOVNEGA IZRAZJA -----	325
SLOVENSKO-ČEŠKI SLOVAR V LEKCIJAH RABLJENIH BESED -----	343
SLOVARČEK POGOSTNIH SLOVENSKO-ČEŠKIH HOMONIMOV -----	441
RAZLIKE V SLOVENSKI IN ČEŠKI GLAGOLSKI VEZLJIVOSTI -----	455
ZGLEDI -----	455
Slovenski glagoli z roditeljskim določilom in njihovi češki ustrezniki -----	455
Slovenski glagoli s predložnim roditeljskim določilom in njihovi češki ustrezniki -----	455
Slovenski glagoli z dajaljskim določilom in njihovi češki ustrezniki -----	457
Slovenski glagoli s tožiljskim določilom in njihovi češki ustrezniki -----	457
Slovenski glagoli s predložnim tožiljskim določilom in njihovi češki ustrezniki -----	458
SEZNAM LITERATURE -----	459
BERILO -----	463

Tradice česko-slovinšských a slovinško-českých kulturních styků trvá již sedm století. Šíře a bohatost vztahů, vlivů a vzájemné spolupráce se odráží především ve vědě a kultuře, také však v technice a obchodních aktivitách. Ohlédneme-li se jen do historie výuky slovinštiny v Čechách, zjistíme, že i tato odborná pedagogická činnost představuje nezanedbatelnou součást vzájemné kulturní minulosti. Oživený zájem o slovinštinu v současnosti vyvolal potřebu nové moderní učebnice, která, doufejme, napomůže k zachování kontinuity v obnovených vzájemných vztazích.

Učebnice **Slovenščina ni težka / Slovinština není těžká**, kterou otevíráte, je třetí vysokoškolskou učebnicí slovinštiny pro začátečníky určenou českým slovenistům a slavistům. První *Praktickou učebnici jazyka slovinšského* se slovníčkem vydal roku 1912 (druhé vydání 1921), dva roky před zahájením slovinšského lektorátu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, první slovinšský lektor Jožef Skrbinšek. Toto zpracování slovinšského jazykového materiálu, určeného pro výuku česky mluvících začátečníků, není osamoceným jevem, neboť v minulém století, kdy František Vymazal v Brně a Jan Lego v Praze vedli kurzy slovinštiny, každý z nich napsal svou slovinšskou mluvnici (*Slowenische grammatik*, Brno 1884; *Mluvnice jazyka slovinšského*, Praha 1888, ²1893). Autory druhé *Učebnice slovinštiny*, z roku 1976, jsou Albinca Lipovec a Jan Petr (Jan Petr vydal také studijní příručku *Základy slovinštiny*, Praha 1971, ²1975). Obě učebnice, jak Skrbinškova tak Lipovcové-Petra, podávají základy hláskosloví, tvarosloví a skladby slovinšského spisovného jazyka v komparaci s češtinou. Skrbinšek svůj přesný popis mluvnice, vypracovaný s ohledem na náročnost materiálu a současně přizpůsobený pro začátečníky, doplnil v praktické textové části jednotlivými větami, stylově rozmanitými texty a otázkami, které se vztahují k textu. Druhou učebnicí charakterizuje značná informační šíře, kromě základů slovinšského spisovného jazyka seznamuje s česko-slovinšskými kulturními styky, se slovinšskou literaturou a historií. Vstupními texty jednotlivých lekcí jsou nejčastěji rozhovory a různé situační scénky. Mluvnice je přehledně uspořádaná do tabulek, doplněná výčtem spojek, konverzační část s modely různých mluvených projevů zachycuje jednotlivé stylové vrstvy spisovné slovinštiny a přináší řadu ukázek. Obě učebnice pat-

řily ve své době k úspěšné učebnicové literatuře, jsou proto inspirací a podnětem pro další práci. Od vydání obou učebnic uplynula řada let, výrazně se změnila geopolitická situace Slovinska a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze byla zahájena výuka slovinštiny jako samostatného studijního oboru. Proto bylo zapotřebí vypracovat novou učebnici, která postihne změny probíhající jak v slovinské jazykovědě, tak v samotné jazykové praxi a v metodice výuky slovinštiny jako cizího jazyka.

Úvodní kapitola **Základní údaje o slovinském jazyce** seznamuje s nejdůležitějšími informacemi o vývoji slovinštiny od nejstaršího období až do současnosti. Studenti se zároveň seznámí se jmény jazykovědců a spisovatelů, kteří svými díly a názory kultivovali slovinský jazyk. V kapitole **Hláskosloví slovinského spisovného jazyka** je podána fonetická a fonologická povaha fonémů, je zde pojednáno o přízvuku, o jeho rozlišovacích znacích, umístění, o slovech s více přízvuky a o příklonkách. Je popsán vokální systém, tvorba a dělení vokálů i vztah mezi grafikou a výslovností. Je vysvětlena výslovnost sonor a jejich variant i konsonantů, pozornost je věnována hláskovým změnám podle znělosti a jsou připojena základní pravidla jejich grafického zápisu. Bezprostředně za výkladem slovinských spisovných fonémů a jejich variant následují cvičení, která procvičují jejich výslovnost a grafickou podobu. Po této kapitole následuje 11 lekcí. Každá obsahuje text, většinou rozhovor, jehož obsah vychází z běžných konverzačních situací. V textech jsou obsaženy všechny mluvnické tvary, které jsou zpracovány v následném výkladu gramatiky, zároveň je v nich postižena slovní zásoba základního fondu současné slovinštiny. Pro snazší orientaci a přehlednost jsou všechna slova a výrazy textu lekcí a všech kapitol učebnice abecedně uspořádány do souhrnného slovníku. Tomu účelu také slouží malý slovník lingvistických termínů. (Slovní zásoba úryvků z **Čítanky** do souhrnného slovníku zařazena není, od studentů se vyžaduje, aby originální ukázky zpracovali samostatně za pomoci jakéhokoliv dvoujazyčného či výkladového slovinského slovníku.) Obohacování slovní zásoby slouží oddíl **Jak se to řekne?** Zde se slova, která se vyskytnou v textu jednotlivých lekcí, dostávají do tematických souvislostí.

Paradigma a syntax jsou vysvětleny v přehledech tvarů a pravidel; přihlíží se k morfologickým a syntaktickým pravidlům, jež jsou vhodná pro začátečníky. Druhou část lekce tvoří mluvnická a konverzační cvičení. V prvních jde o upevnění mluvnických pravidel a jejich výběr záleží na rozhodnutí pedagoga i jeho iniciativě. Může použít ta, o nichž se domnívá, že jsou zapotřebí pro osvojování určité mluvnické kategorie, popřípadě pro získávání jazykových automatismů. Při konverzačních cvičeních se od studenta vyžaduje aktivní ústní a písemný tvořivý projev, který se opírá tematicky o úvodní texty lekcí i o ukázky z **Čítanky**, sestavené z originálních slovinských textů, jejichž stylová rozmanitost obsahově doplňuje jednotlivé lekce. Užitím mluvnických tvarů a struktur seznamují studenta se sociálními a funkčními styly slovinštiny.

Ráda bych poděkovala oběma recenzentkám, dr. Marji Bešterové a prof. Ljubici Črničové, jejich názory a rady mi při psaní skutečně velice pomohly. Děkuji prof. dr. Jožemu Toporišičovi a prof. dr. Adě Vidovičové-Muhové, v oné nelehké době byla jejich podpora a pochopení pro mou práci velmi vzácná.

Praha, říjen 1995

Jasna Honzak Jahić

DRUGI IZDAJI NA POT

Učbeniku **Slovenščina ni težka/Slovinština není těžká** želim, da izpolni svoj namen: naj bo dober pomočnik na poti k znanju slovenskega jezika.

Praga, avgusta 2002

Jasna Honzak Jahić

K TŘETÍMU VYDÁNÍ

Měla jsem velkou radost, když mi z nakladatelství Karolinum oznámili, že učebnice *Slovenščina ni težka / Slovinština není těžká* je již vyprodaná a navrhli, aby chom připravili nové vydání. Nyní je třetí vydání před Vámi, určené všem, především českým studentům slovenistiky a slavistiky, kteří se učí slovinštinou. Učebnice zachovává původní koncept a pracovní metodu, časem se však ukázaly potřebné změny; od druhého vydání již uběhlo deset let. Bylo potřeba zaktualizovat celý text a interpretační jazyk a více respektovat adresáta textu, česky hovořícího slovenistu a slavistu. Osvojování slovinštiny sice genetická příbuznost slovinštiny a češtiny v počátečním stupni usnadňuje, avšak později ztěžuje; interference se stávají nutným zlem. Je dobře, že existují metodické možnosti, které tento jazykový jev oslabují a zmenšují. V naší učebnici byly zdůrazněny ty jazykové prvky všech strukturních rovin slovinštiny, kde je výskyt interferencí u studentů, českých rodilých mluvčích, nejčastější (postavení přízvuku, výslovnost pod přízvukem, výslovnost specifických slovinštiných fonémů a jejich variant, použití určitých a neurčitých tvarů přídavných jmen, vazba sloves, použití předložek, použití vztažných či libovolných zájmen) a byla vytvořena účelová jazyková cvičení. Na pomoc uživateli učebnice přicházejí také častá slovinštině-česká homonyma, která doplňují slovinštině-český slovník.

Učebnice vyjde v roce 2014; v tomto roce si slovenisté a slavisté připomenou významnou událost. Uplynulo totiž sto let od založení lektorátu slovinštiny na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze. Na počest a památku sto-

letého výročí lektorátu věnuji text všem učitelům slovinského jazyka a literatury na této ctihodné české vysokoškolské instituci.

Ráda bych poděkovala všem, kteří svou spoluprací a pomocí k napsání této učebnice přispěli. Upřímně děkuji recenzentům učebnice prof. PhDr. Haně Gladkové, CSc., dr. Andrejovi Šurlemu a Mgr. Aleně Šamonilové za pečlivé přečtení, za významné odborné připomínky a užitečné rady. Mgr. Aleně Šamonilové děkuji za přispěný materiál, který se týká slovinsko-české interference a slovinsko-české homonymie; velmi to obohatilo text, neboť zlepšilo jeho odbornou úroveň a užitnou hodnotu. Velké poděkování dlužím univerzitnímu nakladatelství Karolinum, řediteli Mgr. Petru Valovi a redaktorovi Mgr. Martinu Janečkovi; nejprve za rozhodnutí, že je potřeba v Česku, v Praze znovu vydat vysokoškolskou učebnici slovinského jazyka, a zároveň za realizaci technicky náročného úkolu, za tisk dosti rozsáhlého cizojazyčného textu opatřeného přízvuky. Upřímně děkuji Ing. Mare Bogdanović za odbornou a precizní práci při počítačovém sestavování textu. Na závěr – vřelé díky své rodině za porozumění, trpělivost a podporu.

Praha, v lednu 2014

Jasna Honzak Jahić

anat.	anatomija	anatomie
B	beseda	slovo
Č	človeškost	osobovost (vlastní podstatná jména)
češ.	češko	český
ČL	členek	částice
D	dajalnik	dativ
DV	dvojina	dvojně číslo, duál
E	ednina	jednotné číslo, singulár
eksp.	ekspresivno	expresivně
I	imenovalnik	nominativ
jeziksl.	jezikoslovje	jazykověda
knjiž.	knjižno	spisovně
kr.	kratica	zkratka
m	moški spol	mužský rod
M	množina	množné číslo, plurál
ME	mestnik	lokál
med.	medmet	citoslovce
n	nedovršnik	nedokonavé sloveso
N	nezvočnik	souhláska (mimo sonory)
nar.	narečno	nářeční výraz
nav. mn.	navadno množina	obvykle množné číslo
NČ	nečloveškost	neosobovost (obecná podstatná jména)
Nn	nezvočnik (nezveneč)	souhláska neznělá
Nš	neštevnost	nepočitatelnost (abstraktní podstatná jména)

Nz	nezvočnik (zveneč)	souhláska znělá
Nž	neživost	neživotnost
O	orodnik	instrumentál
otr.	otročko	dětský výraz
pog.	pogovorno	hovorové
pom.	pomanjševalnica	zdrobnělina
povedk.	povedkovnik	přísudkový člen
pravn.	pravno	právnícký výraz
predl.	predlog	předložka
prisl.	prislov	příslovce
R	rodilnik	genitiv
redk.	redko	zřídka
s	srednji spol	střední rod
SA	samoglasnik	samohláska
sl.	slovensko	slovinsky
slabš.	slabšalno	hanlivé
SO	soglasnik	souhláska (včetně sonor)
SOn	soglasnik (nezveneč)	souhláska neznělá
sour.	sourednik	spoluredaktor
SOz	soglasnik (zveneč)	souhláska znělá
star.	starinsko	archaický výraz
Š	števnost	počítatelnost (konkrétní podstatná jména)
T	tožilnik	akuzativ
ur.	urednik	redaktor
vez.	veznik	spojka
Z	zvočnik	sonora
zaim.	zaimek	zájmeno
zast.	zastarelo	zastaralé
ž	ženski spol	ženský rod
žarg.	žargon	žargon
Ž	živost	životnost

1.	prva oseba ali govoreči	první osoba nebo mluvčí
2.	druga oseba ali ogovorjeni	druhá osoba nebo adresát
3.	tretja oseba ali neudeležec pogovora	třetí osoba, nebo ten, kdo se neúčastní hovoru
/	ali	nebo
#	konec besede	konec slova
:	proti	oproti
+	trdilnost	klad (ná výpověď)
>	več	více
-	zanikanost	zápor (ná výpověď)
◆	posebnost pri obravnavi prvin jezikovnega sestava oz. njihova večja težavnost	zvláštnost při probírání jazykových prvků, jejich větší obtížnost
↔	interference	interference

Slovenski jezik je državni, uradni in javni jezik Republike Slovenije. Govori ga okoli 2.500.000 ljudi. V to število štejemo tudi t. i. zamejske Slovence v Italiji (Kanalska dolina, Rezija, Beneška Slovenija, okolica Vidma, Gorice in Trsta), v Avstriji (Koroška, Štajerska) in na Madžarskem (Porabje) ter ekonomske in politične izseljence v Evropi, obeh Amerikah in Avstraliji.

Slovenščina je uradni jezik na celotnem področju Slovenije; italijanščina v Primorju (Koper, Izola, Piran), kjer živi italijanska manjšina, in madžarščina v Prekmurju (Lendava, manjši obmejni prekmurski kraji), kjer živijo Madžari, pa sta tam enakopravna uradna jezika.

Slovenščina je najzahodnejši južnoslovanski jezik, ki kot drugi slovanski jeziki izhaja iz praslovanščine. Praslovanščini približujejo slovenščino zlasti dvojnina in ohranjeni leksikalni arhaizmi, npr. **krí, máti, otròk, gospód**. V slovenščini je ostal tudi naglas, ki ni vezan za določen zlog, npr. **jèzik, slovénščina, govoríti, prijázen, zelèn**.

Med vsemi slovanskimi jeziki je slovenskemu najbližji hrvaški jezik, zlasti kajkavsko narečje. S kajkavščino, ki se je do 10. stol. razvijala podobno kot slovenščina, jo družijo precej skupnih potez. Navedimo jih nekaj: v glasoslovju enak prehod **dj > j (medja > mêja), denazalizacija o > o (roka > rôka), otrditev r > r** ne pred samoglasniki, drugače razpad v **r + j (koledár, koledárski: koledárja)**. V oblikoslovju je skupna **izguba** zvalnika, aorista, imperfekta in deležnika na -ši, **tvorba** prihodnjika z bom + deležnik na -l (bom délal), **ohranitev** namenilnika, vprašalnica **káj**.

Na besedje slovenskega jezika so skozi zgodovino vplivali zemljepisno sosednji jeziki. Prevzete besede so iz:

nemščine: híša, králj, króna, kúhinja, meníh, pápež, škòf,
romanskih jezikov: kríž, oltár, opát, kríst, míza, denár, hláče,
madžarščine: lôpov, orjáak, šòtor.

Zaradi kulturnocivilizacijskih stikov so v slovenskem besedju besede tudi iz:

grščine: Grk, méta, sídro, kàd,

ruščine: strást, nagrâda, bórba, bórec, néžen, iskrén,

hrvaščine: razlíka, zaslúga, razpráva, slíka, zahtévati,

češčine: svobôda, Slován, vlák, stròj, pívo, továrna, ustáva, známka,

angleščine: víkend, šòv, džús, rágbi, dískdžókej, vókman,

francoščine: volán, biljárd, bonbón, žánr, žargón, piré.

Najstarejši v slovenščini ohranjeni rokopis so Brižinski spomeniki (BS) s konca 10. stoletja. To so tri besedila (BS I, BS III sta spovedna obrazca, BS II je pridiga o grehu in pokori) v slovenskem jeziku in hkrati tudi prvo znano slovansko besedilo, ki je napisano v latinici. Nastalo je verjetno na Koroškem, najdeno pa je v bavarskem mestu Freising. Jezik teh spomenikov je slovenščina v svojem zgodnjem obdobju (alpska slovenščina), navezuje se še na praslovanščino in kaže na vplive tujejezičnih predlog (latinske, starovisokonemške, grško-starocerkveno-slovanske). O izvoru Brižinskih spomenikov sta dve osnovni tezi slovenskih slovenistov: prva, izvirno karantansko-slovenska (F. Ramovš, M. Kos, Brižinski spomeniki, Ljubljana 1973) in druga, karantansko-panonsko slovenska (J. Kopitar, F. Miklošič, 19. stol., R. Nahtigal, I. Grafenauer, F. Grivec, 20. stol.). Prva se opira predvsem na pojave glasovno-oblikoslovne ravnine ter na zgodovinsko-paleografska dejstva latinskega kodeksa z zapisi BS, variantnost pojavov pa razlaga diahrono. Druga teza upošteva širši kulturološko-zgodovinski vidik in s primerjalno tekstološko analizo besedil BS z možnimi latinsko-starovisokonemškimi predlogami in različicami BS II in BS III v starocerkvenoslovanskih spomenikih razkriva zahodno in vzhodno teološko vsebinsko-oblikovno soodvisnost.

V času od 11. do 14. stoletja se je slovenski jezik začel narečno členiti. Rezultat tega je sedem narečnih skupin z več kot 45 narečji: 1. koroška, 2. primorska, 3. rovtarska, 4. gorenjska, 5. dolensjska, 6. štajerska, 7. panonska. Razlogi za tako veliko narečno razčlenjenost na tako majhnem jezikovnem prostoru so zunajjezikovni, tj. zgodovinski (različne smeri slovanske poselitve, stiki s staroselci ter sosednjimi narodi in njihovimi jeziki, cerkvenoupravne in deželne meje, kolonizacije) in geografski (velika zemljepisna razčlenjenost – gore, gozdovi, močvirja, reke) ter znotrajjezikovni (različne stopnje v razvoju dolgega in kratkega vokalizma ter konzonantizma, različni naglasni premiki, sprejemanje besed in skladenjskih vzorcev iz jezikov v stiku: nemščine, madžarščine, italijanščine, furlanščine, hrvaščine).

Sledove narečne členitve kažejo tudi kasnejši slovenski rokopisi: Celovski ali Rateški, 1362 do 1390 (ime po nahajališču Rateče, hranijo ga v Celovcu) z gorenjščino in sledmi koroškega in dolenskega narečja, Stiški rokopis, 1428 do 1440 (ime po samostanu Stična) z dolensjščino, Starogorski rokopis, 1492 do 1498 (ime po samostanu Stara gora) s primorskim narečjem.

Začetki slovenskega knjižnega jezika segajo v obdobje reformacije (protestantizma) sredi 16. stol. Primož Trubar je leta 1550 v izgnanstvu izdal Catechismus in